

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

6575

3795

3795

XIII
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԳԵՂԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԿՐԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԿՈՄԻՏԵ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՆԻԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

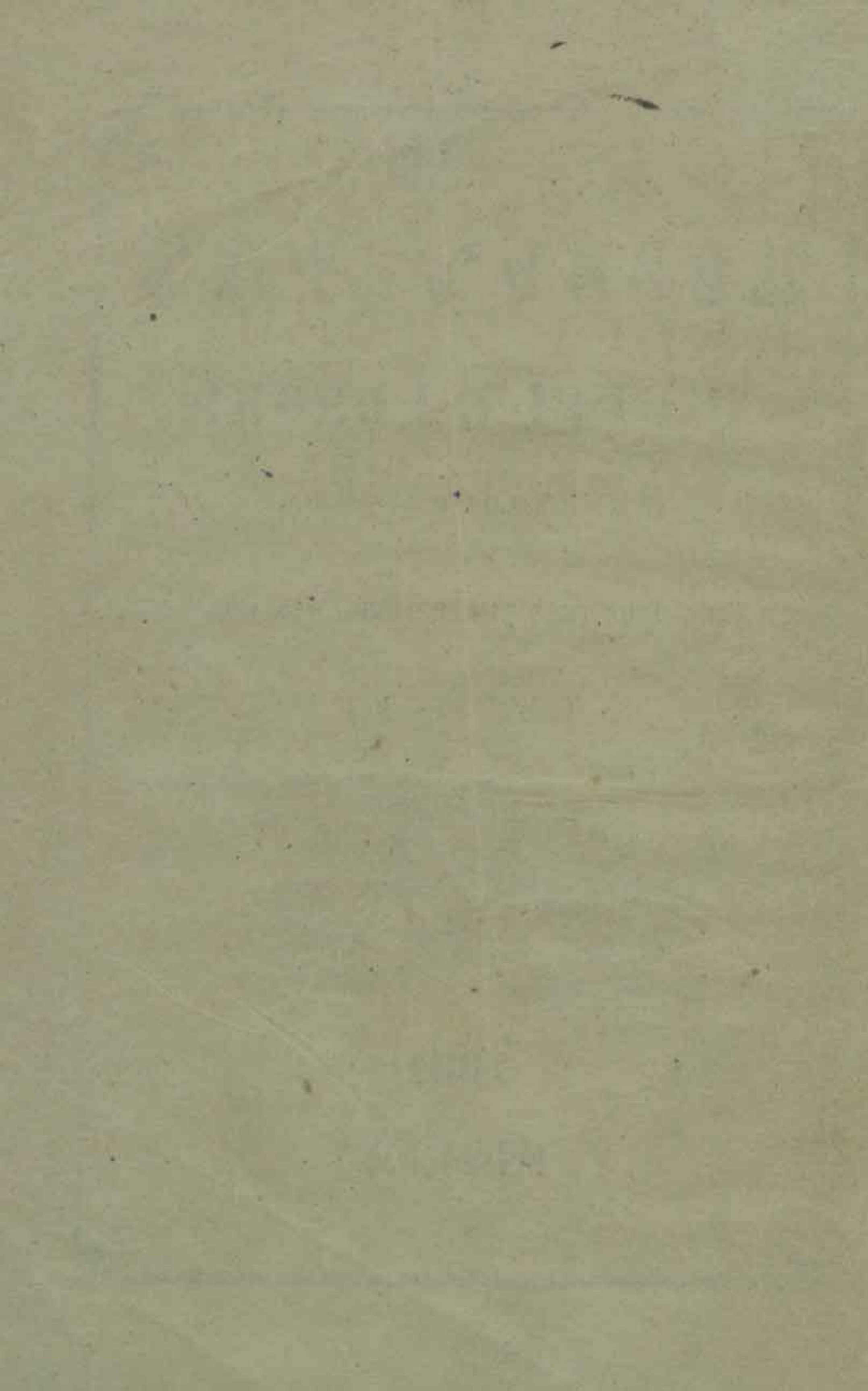
ՀԱՅ ԱՆՍՏՐԱԿՆԻ ԳԵՂԱԶՆԱՅԻՆ ԹԻՖԼԻԶՈՅ

(ՅԵՏԲՈՎ-Ք.)

1861

ԹԻՖԼԻԶ

№ 4361

ԱՅՐԻԲԵՆԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԼԵԶՈՒԻ

աշխատասիրութիւն

5459

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՅԱՅ ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻՆ ԹԻՖԼԻՉՈՅ

(ՅԵՏՐԱՅ-Բ.)

REPUBLICAN LIBRARY

1861

ԹԻՖԼԻՉ

Ի ՀԱՅ ՏՊԱՐԱՆԻ Գ. ՄԵԼԻՔՈՒՄԵՅԱՆՆԵՑ ԼԻ Հ. ԷՆՏԻԱՏՆԵԱՆՑ:

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Тифлисъ. 10 Юля 1861 года.

Ценсоръ И. Кайтмазовъ.

ՅՈՒՆԱՆՆԻՍԻ ԵՒ ԱՔԱՆՍԳԻՆԷԻ

Գ. Ա. Բ. Բ. Ե. Լ. Ե. Ա. Ն.

ՄԵԼԻՔՈՒՄԵԱՆՑՆԵՐԻՆ.

ԸՆԾԱՑՈՒՄ ԵՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՂ ԳԸ

4 5047.000.000 48 4047.000.000

5 5047.000.000 48 4047.000.000

5047.000.000 48 4047.000.000

5047.000.000 48 4047.000.000

5047.000.000 48 4047.000.000

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Բ Ա Ն

Այրբենարանի սկզբում իրատի նման մէկ յառաջարանի դր
 բելը նորա կարգացողների համար շատ աւելորդ է և անօգուտ:
 Երեխայն դեռ չէ ճանաչում տառերը, ինչ պէտք է հասկանայ
 յառաջարանից: Բայց ասել մէկ քանի խօսք մեր Պ. պ. Դաս-
 ախարակիչներին և Ուսուցիչներին այս տեսրակի նպատակի և
 դարձածութեան մասին մենք ամենևին աւելորդ չհամարեցինք:

Նախ և առաջ դուք Պ. պ. Ուսուցիչներ մեր այրբենարանի
 առաջին երեսում կտեսնեք այրբէնը մէկ քանի մասը բաժանած:
 Այս դաս դաս բաժանելը արեցինք մենք այն նպատակաւ, որ
 երեխայն աւելի հեշտութեամբ սովորի քիչ քիչ դասերը: Մեր
 ղլխաւոր խնդիրքը Պ. պ. Ուսուցիչներ ձեզանից այս է, որ դուք
 աշակերտներին հարկադրեք, որ փոխանակ — յՔ, ԲԷՆ, ԳԷՆ, Գ—, և
 այլն ասելու, պարտասանեն այսպէս — յՔԷ (Ուսուցիչն ա տառի նը-
 ման ԲԷՆԷ—ԲԷ, ԳԷՆԷ—ԳԷ, Գ— — ԳԷ և այլն, այս բանիս ասողները մի-
 այն մենք չենք, շատերն էլ են ասել, մենք ևս կրկնում ենք մի
 և նոյնը: Ինչպէս մենք մեր փորձերից տեղեկացանք — յՔ, ԲԷՆ
 ասող աշակերտի համար շատ դժուար է լինում վանկերի կա-
 պելը և բառերի շինելը: Երբ որ նոքա ուղում են կապել զորո-
 թիւակ Գ— — ԳԷ բառը, ասում են Գ— — ԳԷ — ԳԷ — ԳԷ — ԳԷ կլինի Գ— — ԳԷ:
 Բայց մեր կարծիքով այսպէս չէ: Գ— — ԳԷ — ԳԷ — ԳԷ — ԳԷ կլինի Գ— —

Հէ-ն -է-տի-ն-ը, ոչ թէ Գ-ու-ու-ու: Նոյ հակառակն մեր ասածին հե-
տեկով, եթէ աշակերտը ասէ ԴԷ - Է ԴԷ ԷԷ կը լինի յայտնի բանէ
Դ-ու-ու-ու: Այս մետօղը արդեն մեր Թ-ի-Ք-ի-լուսմ բոլոր ն-ը վար-
ժապետները դործ են դնում:

Այրբէնը դաս դաս բաժանելուց յետոյ մէկ դաս էլ նշա-
նակեցինք շատ տուած այրբէնը, որ էլ վարժապետի աշխատան-
քը, այսինքն մասի դէս ու դէն տաներ, թէ «էս քնն տաս է,
էն քնն * * *» էլ հարկատր չլինի: Թնդ ինքը աշակերտը սկըզ-
բից մէկ մէկ տասի անունը դանկտի գնայ մինչև վերջը:

Այնուհետև գրեցինք մեր արբենարանում միմեանց նման
տասեր, որ երկրայն սովորի զանազանել նման տասերը միմեան-
ցից: Յետոյ գրեցինք հեշտ արտասանելու վանկի բ, մ, կ վան-
կատր բասեր, որոնք որ դործ են ամուսում երկրայնից քննանկա-
կան կենաց մէջ: Բայց * * * ահով և դողով ենք յայնում,
որ մեր այրբենարանը աւելի լաւ համարեցինք գրել թեթե աշ-
խարհարատով և հեշտ ձեկրով, քան թէ այն շոր ու զամաք և
գժուար խմանարու բասերով, միավանկատրներինց սկսուած միմե-
չև կօթը և ոթը վանկատրները, որոնցով լիքն են առատապէս
մեր քերականները: Մեր դործը չէ այստեղ հաստատել մէկ մէկ
այս բանիս օրուաները: Աստենք միայն, որ այս այրբենարանի մէջ
երկրայն կրանի իրա ուշադրութեան արժանի և հետաքրքրու-
թեան գրդուող առարկայից վերայ տեղեկութիւններ, շաքարի,
մեղրի, հացի, անտանների, դաշտերի, ծաղիմիների, դետերի,
կենդանեաց վերայ և այլն: Յետոյ կրեանի սորա մէջ քաղաքա-
վարութեան կանանները և վերջապէս երկրայն կրտանայ սորա
մէջ, թէպէտ համառատապէս, բայց էլի որքան և իցէ հարկա-
տր տեղեկութիւններ Արարչի, Արճի և Բարեգործութեան վերայ:
Այս է անմեր ն-ը-ն-ը այրբենարանի բովանդակութիւնը: Մենք

արծաժ և ն.ք, որ այս բաները երեխային ասելի ախորժ թուխն
և նորա սիրտը քաշեն զէպի ուսումը և զէպի զրքեր կարգալը ։
Ս. յբրենարանի զլիաւոր դորժը այն է, որ երեխայի մէջ սէր գցի
ուսման և ուրիշ զրքեր կարգալու ։ Ինչ ճանապարհով կհասնի
այբրենարանը այս նպատակին ։ Աթէ այբրենարանը կողարունա-
կէ իրա մէջ երեխայի սիրտը դրաւոր և նորա ամենասիրելի
բաների վերայ խօսակցութիւններ ։

Յոյս ունինք, որ մեր այբրենարանը կատարի իրա դորժը և
նշանակութիւնը ։ Յոյս ունինք նմանապէս, որ մեր Պ. սլ. Գառ-
տիարակների և Ուսուցիչների կողմանէ ընդունելութիւն գտնէ այս
մեր թեթև փորձը և մեր նոր կարգալ սկսող մանկանցն էլ հաս-
ցնի այն օղնութիւնը, որ առ ի սրտէ ցանկանում ենք

Հայ աշակերտքս Գեմնադիւային Թի Թլիլոյ *

Գէորդ տէր Աղէքսանդրեանց

Գէորդ Յարեանց

Աղէքսանդր Երիցեանց

Միքայէլ Քոչարեանց

Զաքարիայ Գրիգորեանց

Սարգիս Եղիշարեանց

Գէորդ Ներսիսեանց

Սմբատ Վարենեանց

Բաղրատ Զալալեանց

և Եղիշէ տէր Աղարեանց ։

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Արքեևարան Հայերէն:

— 0 8 7 — 0 8 7 —

ԳՐԾ 1.

ա . բ . գ . դ . ե . զ .

ԳՐԾ 2.

է . ը . թ . ժ . ի . լ .

ԳՐԾ 3.

խ . ծ . հ . ճ . ձ . ղ .

ጥሁህ 4.

ፊ . ል . ገ . ከ . ጊ . ጠ .

ጥሁህ 5.

ኧ . ሣ . ጊ . ጢ . ሀ . ቢ .

ጥሁህ 6.

ጠ . ሆ . ሃ . ረ . ቀ . ያ . ዐ . ቆ .

ጥሁህ 7.

ጠ . ሆ . ባ . ባ . ከ . ጢ . ኗ . ሀ . ቆ .

ቆ . ከ . ረ . ከ . ወ . ከ . ኗ . ል . ጢ . ፊ .

ፍ . ገ . ከ . ጊ . ጠ . ጊ . ሣ . ጊ . ጢ . ሀ . ቢ .

ጠ . ሆ . ሃ . ረ . ቀ . ያ . ዐ . ቆ .

ጥሁህ 8.

ጢ . ከ . ቆ . ከ . ዐ . ፍ . ጊ . ኗ . ባ . ፊ .

ሀ . ገ . ቀ . ጠ . ሃ . ከ . ከ . ጠ . ቆ . ረ .

ጠ . ጢ . ፊ . ያ . ወ . ሀ . ቢ . ጢ . ፍ .

ያ . ጊ . ረ . ጢ . ኗ . ሣ . ከ :

ጥሁህ 9.

ከ . ከ . ጠ . ጠ . ጢ . ረ . ከ . ኗ . ገ . ሃ . ያ . ሆ .

հ . ճ . Լ . Լ . Ղ . Վ :

ԳՍԾ 10.

Լա . սա . չէ . օձ . դա . էր .

ԳՍԾ 11.

Նա . թէ . կա . էղ . ալ . մլ .

ԳՍԾ 12.

Մի . լա . աղ . թի . էծ . սա . ախ .

ԳՍԾ 13.

Ան . ձի . հա . օհ . եղ . օղ . սա .

ԳՍԾ 14.

էս . ահ . եղ . ախ . օր . էն . որ :

ԳՍԾ 15.

ալ . ել . ու . իւ . ես . եօ . այ . ոյ .

ԳՍԾ 16.

Ա . Բ . Գ . Դ . Ե . Զ . Է . Ը .
 Թ . Ժ . Ի . Լ . Խ . Ծ . Կ . Զ .
 Ը . Դ . Ճ . Մ . Յ . Ն . Շ . Ո .
 Ը . Գ . Զ . Ռ . Ս . Վ . Տ . Բ .
 Յ . Ի . Փ . Ք . Օ . Ծ .

ԳՍԾ 17

Դու . Ու . Զու . Ուր . Կամ . Զոր .
 Տես . Յախ . Ե :

ԳՍԾ 18.

Ես կամ . Դու կաս . Յախ կայ . Տես
 ձու կայ . Ես եւ նա :

ԳՍԾ 19.

Զոր զախ կայ . Ուր է նա . Տես իւր է
 ձին . Դու եւ նա :

ԳՍԾ 20.

Բող . Հու . Այս . Մեր . Տեղ . Խոյ .

Կաթ . Ծառ . Կով . Ծիւր . Հաց .
Գնահ . Զէ . Ի՞նչ .

ԳԱՍ 21 .

Էս տեղ խաչ կայ : Տես էն հաց է : Ո՞ր
է ծառ : Բաղ , հաւ կամ ծիւր էս տեղ
կայ : Դու գնահ , տես կայ :

ԳԱՍ 22 .

Մեր տեղ կաթ կայ . էս տեղ կայ . ջէ :
Ի՞նչ կայ էս տեղ , գնահ եւ տես : Էս
տեղ կայ կով , հաց , կաթ , բաղ , հաւ ,
ձու :

ԳԱՍ 23 .

Աչք . Քոռ . Խաղ . Սեւ . Թո՞ղ . Սոխ .
Ժամ . Զող . Ծեր . Հայ . Նոր . Հին .
Բեր :

ԳԱՍ 24 .

Էն տեղ մէկ ծեր Հայ կայ . ո՞ր է , Թո՞ղ
գայ : Գնահ հաց , կաթ , նոր ձու , եղ ,

տեր , սոխ եւ աղ բեր : Սեւ եւ քոռ ուր :
 Գնա՛ ջսկ հին միա բեր : Գնա՛ ժամ եւ
 տես ծեր Հայն էն տեղ է :

ԳՊԾ 25:

Ես լաւ Հայ եմ : Հայն լաւ աղդ է :
 Մենք էլ Հայ ենք : Վաղ Հայն մեծ
 աղդ էր : Էս տեղ քաջ Հայք շատ կան :
 Էն տեղ էլ կան : Էդ լաւ բան է :

ԳՊԾ 26:

Վարդ . Քինթ . Զորա . Տանձ . Մարդ .
 Շուն . Զայն . Զուր . Զուկ . Գեղձ . Մէկ
 հատ :

ԳՊԾ 27:

Էն տեղ ջորս հատ ձուկ կայ , վեց կով ,
 հինգ էլ բաղ : Քանն մարդ գնաց ժամ :
 Ես ու դուն էլ գնանք ժամ : Մեղ վրայ
 մէկ քինթ , ջուխտ ոտք և ջուխտ ձեռք
 կայ : Էդ քո ձայնն է՞ . չէ՞ :

ԳՍԾ 28. : Բայց . Գիրք . Տուն . Քոյր . Չեռք .
 Գեղ . Գորտ . Գաշտ . Թուղ . Գեղձ .
 Թանգ . Լոյս . Խեղք . Խուլ . Հայր .
 Չիւն . Մայր . Մութ :

ԳՍԾ 29. :
 Նա իմ հայրն է : Ասց քեղ դեղձ տամ :
 Էն մարդը խուլ է : Գուրպը ձիւն կայ :
 Հիմայ մութն է . չէ լաւ լոյս է : Թու-
 դը թանգ է : Էն դաշտում գեղ կայ .
 էն տեղ մէկ քաջ Հայ կայ , նա լաւ թուր
 ունէ :

ԳՍԾ 30.

Ուղտ . տաք . փէտ . թուղթ . սուրբ .
 խոտ . ցուրտ . ես ունիմ . դու ունիս .
 նա ունէ , տասը , թութ , խօսք , մեղք ,
 Հայկ , մամ , վառած :

ԳՍԾ 31. :
 Էս օր տաք օր է : Չէ ցուրտ է : Բաս

գը-նանք տուն : Բայց տա-նը մտմ չը-
 կայ վա-ռած , դու գը-նան եւ վա-ռէ' :
 Էն տեղ մութն է , էս տեղ լոյս է : Թէ
 ցուրտ է գը-նան փէտ վա-ռէ' : Իմ գիր-
 քըս թըղ-թից է : Ես մէկ լաւ գիրք ու-
 նիմ : Նրա թուղ-թը շատ սպի-տակ է :

ԳՊԾ 32.

Ճանճ . կը-տամ . փե-թակ . դար-սել .
 ու-տել . քաղ-ցըր . շա-քար . ճար-խալ .
 ե-փել . դառ-նամ . իս-տակ . վա-ռել .
 տե-սակ . ա-նուն . ծա-ղիկ . թող :

ԳՊԾ 33.

Մէկ տե-սակ ճանճ կայ , ա-նունն է
 մեղ-րի ճանճ : Երբ որ ըլ-նում է , մեր
 առ-նը ճան-ճեր շատ են մտ ը-լում ,

ու մեզ վրայ նրա-տում են . մենք էլ քը-
 շում ենք մեզ-նից : Բայց մեզ-րի ճան-
 ճը մեր տա-նը չը-կայ : Մեզ-րի ճան-
 ճի հա-մար բա-ղու-մը շի-նած է մէկ
 ծած-կոց , էդ ծած-կո-ցի տա-կը դար-
 սած են փե-թակ-ներ , դը-րանց մէջ
 կե-նում են մեզ-րի ճան-ճե-րը :

ԳՊԾ 34-

Էդ ճան-ճե-րին է-լի ա-տում ենք մե-
 ղու , էն-դուր որ դը-րանք մեզը են շի-
 նում : Մենք ա-մէն-քըս էլ կե-րել ենք
 մեզ-րը , դա շատ քաղ-ցըր է : Մեզ-
 ըր շի-նե-լու հա-մար , ճան-ճը դը-
 նում է դաշ-տը , նրա-տում է լու լու
 ծաղ-կը-նե-թի վրայ , նրանց թթ-ղը
 մտ է ա-նում , բե-րում է նրան-ցից
 փե-թա-կում մեզը է շի-նում : Յե-
 տոյ մենք էլ էն մեզ-րը հա-նում ենք
 փե-թա-կից ու ու-տում :

ԳՊԾ 35.
 Մեղ-ըը հա-մով շատ նը-ման է շա-
 քա-րին , եր-կուան էլ քաղ-ցըը են .
 բայց շա-քա-ըը շի-նում է մեղ նը-ման
 մար-դը : Ճար-խա-վից էլ հեշտ կա-րե-
 լի է շա-քար շինել , է-տուր շի-նա-դը
 պէտք է խե-լթ մարդ լի-նի : Մա ով որ
 լաւ գը-րել , կար-դալ չէ ի-մա-նում ,
 խե-լթ չի լի-նիլ : Մա էլ բաա շու-տով
 գիր սոր-վեմ , որ խե-լթ մարդ դառ-
 նամ :

ԳՊԾ 36.

Խե-լթ մարդ-կանց ա-մէնքն էլ սի-
 րում են : Խե-լթ մար-դի-կը , բա-ցի
 շա-քա-ըը , է-լի լաւ բա-ներ շատ են
 շի-նում : Շա-քար շի-նե-լաւ ճար-խա-
 լը մեծ : մեծ քաղ-չե-րումն են ցա-նում :
 Բաղ-չեք շատ կան , ես էլ տե-սել եմ ,
 մեր հա-րե-ւանն էլ ու-նէ : Մա բաղ-

չից սաւաւահի մէկ մեծ բաղ էլ ունէ :

Ես բաղ էլ եմ տեւտիլ :

ԳՍՍ 37.

Բաղում շատ ծառեր կան, շատ վաղ-
ներ ու շատ ծաղիկներ : Բայց բա-

ղից սաւաւահի մէկ էնպիսի մեծ տեղ
էլ կայ, որ տեղ էլի շատ ծառեր կան,

էն տեղի ահունն է անտառ : Ան-

տառին առում ենք էլի մերի :

Բաղերի մէջ բաղմանչի կայ, որ

բաղումը դառնում է դառնադան

ներմեր, տընկում է բու բու ծառեր

ու ծա-ղիկ-ներ : Բա-ղը չորս կող-մից
 չա-փար ու-նէ վը-շե-րից շի-նած ,
 էն-դուր հա-մար , որ ու-րիշ մարդ չը-
 մլտ-նի մէ-ջը :

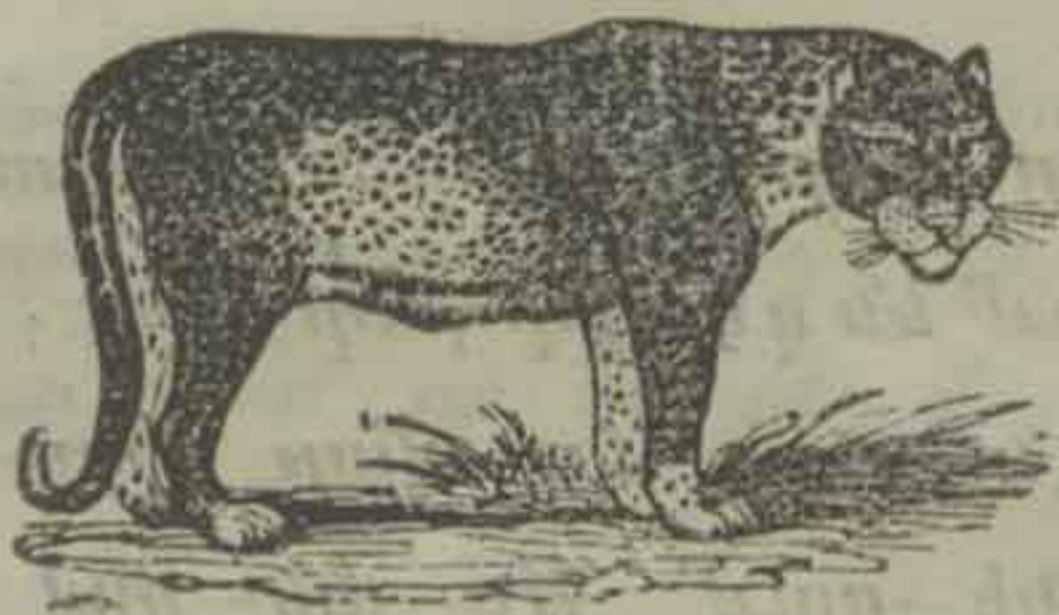

ԳՆԾ 38.

Բա-ղե-րի մէջ ջը-րի արխ է գա-լիս
 եւ էն-դու-րով բա-ղը ջըր-վում է :
 Բաղ-ման-չին գի-տէ , թէ երբ պէտք
 է ջը-րէ բա-ղը : Չը-մե-ռը բա-ղե-
 րը չեն ջը-րում : Ան-տա-ռի մէջ բաղ-
 ման-չի չը-կայ : Էն տեղ ոչ ցա-նում
 են եւ ոչ տըն-կում : Ան-տա-ռի մէջ

լաւ մըր-գեր չը-կայ : Ան-տա--ուի մէջ
 կե-նում են գէ-լեր , ար-ջեր , ա-ղուէս-
 ներ . էն-դուր հա-մար մար-դիկ-ան-
 տառ-նե-րում թո-վե-րով են ման-
 դա-լիս :

ԳՐԱՍ 39.

Անտառի մէջ կենտրամ են գործընթացները, որոնք որ փետր էրում են եւ շինում գործընթաց : Գործընթաց

ա-սում ենք է-լի ա-ծուխ : Գոր-ծլին
 մուխ չու-նէ : Չը-մե-ռը , երբ որ ձիւն
 է գա-լիս , ցուրտ է ըլ-նում , էդ ժա-
 մա-նա-կը պէտք է տա-նը կրակ վա-
 ռել , թէ չէ կը-մըր-սենք : Գե-ղը-ցի-
 քը գի-տեն , որ մեզ փէտ է հար-կա-
 ւոր , էն-դուր հա-մար էլ գը-նում են
 ան-տա-ռը , փէտ են կը-տըր-տում եւ
 բե-րում են քա-ղա-քը : Մենք էլ գը-
 նում ենք ագ-նում , ու սէ-լե-րով բե-
 րում ենք տուն : Փէ-տը սէ-լի-ցը վեր-
 են ա-ծում մեր տան ա-ռա-ջը ու մենք
 կո-տըր-տել ենք տա-լիս ու է-րում :

ԳՆՆ 40.

Ան-տառ-նե-րի ժօտ կան դաշ-տեր ,
 ո-րոնց վը-րայ ցա-նած է ցո-րեն , դա-
 րի եւ ու-րիչսեր-մեր : Էն դաշ-տը , ո-
 րի վը-րայ ցա-նած է ցո-րեն կամ դա-
 րի , աս-վում է սրտ : Գե-ղը-ցի-քը
 ցա-նում են ցո-րե-նը , մէկ դար-նան
 ժա-նա-նա-կը , մէկ էլ աշ-նան ժա-
 մա-նա-կը : Սեր-մե-քը ցա-նե-լուց
 ա-ռաջ , գե-ղը-ցիք գե-տի-նը վա-
 րում են գու-թա-նով : Գե-տի-նը շուռ-
 են տա-լի աւ էն-պէս տա-կըն աւ վը-
 րայ են ա-նում , որ հո-ղը դիւ փը-

շրթ-վում է եւ փափ-կա-նում է : Գե-
 դը-ցին սեր-մերք ցա-նե-բայ յե-տոյ ,
 ջը-բում է ար-ար : Յո-րե-նը հաս-
 նում է տ-մա-ուր : Հա-սած ցո-րե-նը
 գե-դը-ցիք կը-թ-րում են ման-գա-ղով
 եւ խուր-ձեր են կա-պում : Յե-տոյ աէ-
 լով խուր-ձե-րը տա-նում են ի-րանց
 բա-գը եւ դի-պում են տեղ տեղ :

ԳԱՍ 41.

Արք որ խուր-ձե-րը լաւ ջո-րա-նում
 են , գե-դը-ցիք վը-ռում են էն-դանք
 կա-լի վրայ եւ կա-տում են : Կամ եղ-

նե-րով են կա-սում եւ կամ ձի-ա-նե-
 րով: **Երբ** որ կա-սե-լը սլոր-ծը-նում
 են, դար-մա-նը քա-մու են տա-լիս:
Յո-րե-նը շուկ է մետ ըլ-նում եւ դար-
 մա-նը շուկ: **Յե-տոյ** ցո-րե-նը ա-ծում
 են ջը-վալ-նե-րը, եւ դար-մա-նը տա-
 նում են դար-մա-նա-սուն: **Դար-մա-
 նը** ու-տեց-նում են ձի-ա-նե-րուն եւ
 տա-ւար-նե-րին, բայց ցո-րե-նը ջը-
 վալ-նե-րով դար-սում են սէ-լե-րը եւ
 տա-նում են շա-ղա-ցը: **Չա-ղա-ցու-
 մը** ա-ղում են ցո-րե-նը: **Յո-րե-նը**
 ա-ղա-լուց յե-տոյ դառ-նում է ա-լիւր:
Գե-ղը-ցիք ա-լիւ-րը, որը տա-նում
 են ի-րանոյ գե-գե-րը եւ ա-ւե-լոր-
 դը ծա-խում են քա-ղա-քում:

ԳՆՆ 42.

Քա-ղա-քա-ցի-քը առ-նում են ա-
 լիւ-րը, տա-նում են ի-րանոյ սուն:

Ա-լիւ-րը մա-ղում են մա-ղով : **Մ**ա-
 դի տա-կը անց է մը-նում իս-տակ ա-
 լիւ-րը եւ թե-փը կե-նում է մա-ղի ե-
 րե-սին : **Յ**ե-տոյ ա-լիւ-րի վրայ ա-
 ծում են ջուր , խը-մոր են շի-նում :
Խը-մո-րը կամ ու-ղար-կում են փու-
 ուր , եւ կամ տա-նը թոն-դրումն են թը-
 խում : **Թ**ը-խած խը-մո-րին ա-տում
 ենք հաց : **Մ**ար-դի-կը հայ են ու-
 տում : **Չ**ի-ա-նե-րը , եզ-նե-րը , կո-
 վե-րը , գո-մէշ-նե-րը , ուղ-տա-նե-րը ,
 ոչ-խար-նե-րը , գառ-նե-րը , է-շե-
 րը , ջո-րի-քը , պախ-րէ-քը եւ է-լի
 շատ կեն-դա-նի-քը ու-տում են խոտ ,
 դար-ման եւ դա-րի : **Շ**ու-նը , կա-
 տուն , գէ-լը , ա-ղուէ-սը , ար-ջը ու-
 տում են միա : **Տ**ի-ծեռ-նա-կը , ծի-
 տը , ա-ղու-նա-կը , բա-դը , հա-ւը ,
 հըն-դու-հա-ւը ու-տում են կո-րեկ ,

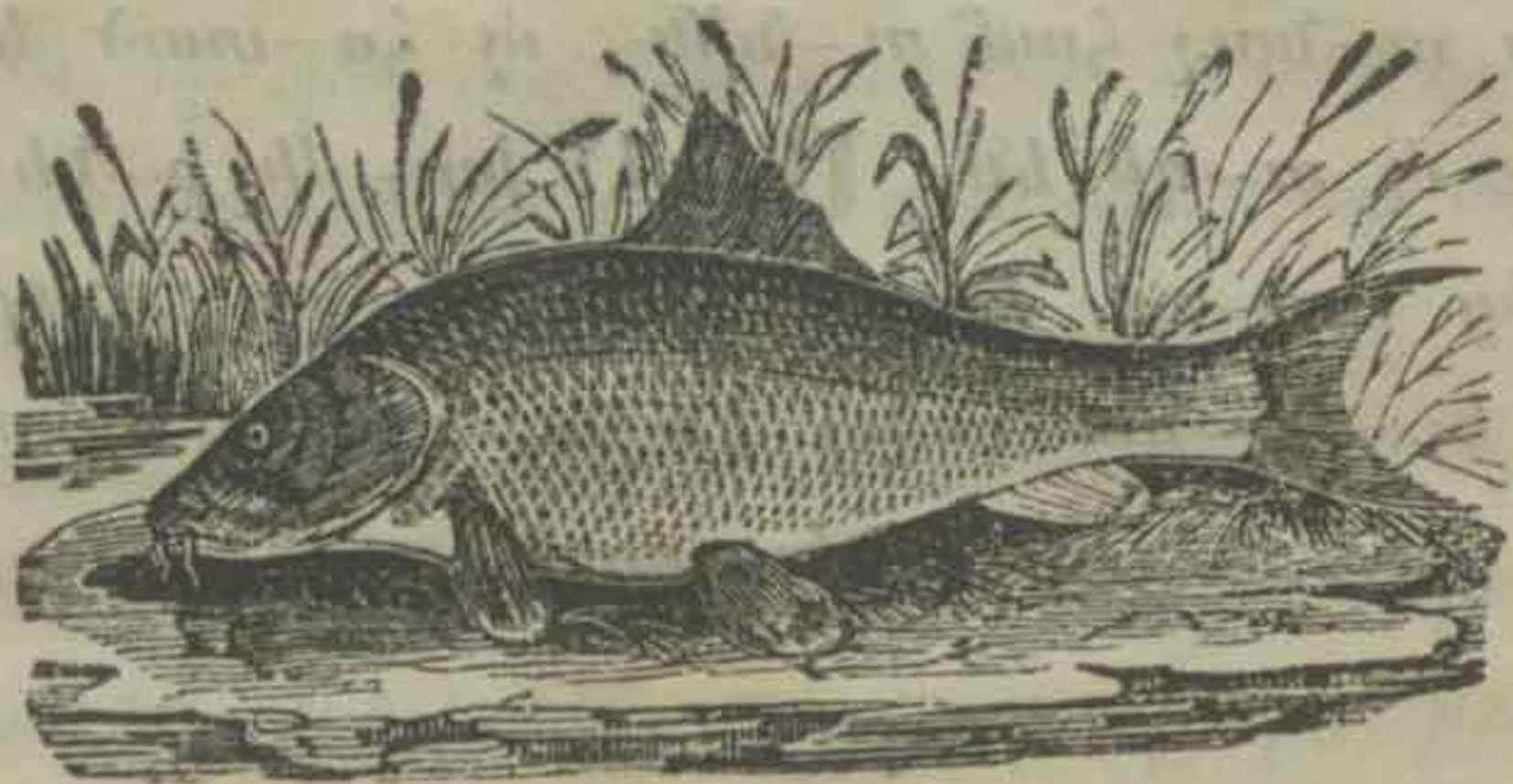
գա-րի եւ ու-րիչ հա-տիկ-ներ :

Մեր խը-մե-լու ջու-րը բե-րում ենք
 աղ-բիւր-նե-րից կամ գե-տե-րից :
Էն պըս-տիկ ջը-րե-րը , ո-րոնք գուրս
 են գա-լիս գետ-նից եւ բա-րակ գը-
 նում են գաշ-տե-րի վրայ , աւ-վում են
 աղ-բիւր : **Ա**-մէն աղ-բիւ-րի ջու-րը
 չի խըմ-ուի : **Մ**եծ աղ-բիւ-րին ա-սում
 ենք գետ : **Ե**ս գի-տեմ մէկ քա-նի գե-
 տե-րի ա-նուն-ներ : **Ք**ու-ոը , **Ա**-
 րաք-սը , **Չ**ան-գին , **Ա**ր-փա-չայն եւ
 է-լի շա-տե-րը **Հ**ա-յոց աշ-խարհ-քի
 գե-տերն են : **Հ**ա-յոց աշ-խարհ-քը ա-
 մէն աշ-խարհ-քնե-րից լան է : **Մ**եր աշ-
 խարհ-քու-մը կան մէկ քա-նի ծո-վեր .
 նը-րան-ցից մէ-կի ա-նունն է **Ս**ե-ւա-
 նայ ծով կամ **Գ**ոգ-չայ : **Ս**ե-ւա-նայ ծո-
 վը պըս-տիկ ծով է : **Ս**ե-ւա-նայ ծո-
 վի պէս պըս-տիկ ծո-վե-րուն , ա-սում
 ենք լիճ կամ գոլ : **Չ**ան-գի գե-տը թափ-

վում է Սե-ւա-նայ ծո-վը : Չան-գի
 գե-տից սա-ւա-հի է-լի ու-րիշ պըս-
 տիկ գե-տեր եւ աղ-բիւր-ներ են թափ-
 վում Սե-ւա-նայ ծո-վը : Էն գե-տե-
 ըը գի-շեր ցե-րեկ ան-պա-կաս գա-
 լիս են : Բայց ո՞ր-տե-ղից են գա-լիս :
 Ես հար-ցը-րի իմ պա-տուե-լի վար-
 ժա-պե-տին : Եւ ինձ ա-սաւ, թէ բար-
 ձըր սա-րե-րի վրայ է-լած սա-ռու-ցը
 եւ ձիւ-նը հաղ-վում է եւ դառ-նում է
 ջուր : Ես ջը-րե-րը ա-ռաջ պըս-տիկ
 աղ-բիւ-րի պէս վա-զում են սա-րե-
 ըից , յետոյ մէ-կըս-մէ-կու մէջ խառ-
 նը-վում են եւ քիչ քիչ աղ-բիւ-րը մե-
 ծա-նում է եւ դառ-նում է գետ :

ԳՍՍ 46.

Գե-տե-րի մէջ կան զա-նա-զան ձրկ-ներ : Մեծ ձրկ-ներ էլ կան , փո-քըր ձրկ-ներ էլ : Ծովն էլ եւ լիճն էլ մէկ տեղ կանգ-նած են , գե-տե-րի պէս չեն գը-նում մէկ տե-ղից միւս տեղ : Ծո-վի եւ լը-ճի ջու-րը մենք չենք խը-մում , էն-դուր հա-մար որ կամ շատ ա-ղի է , եւ կամ շատ հո-տած է : Բայց աղ-բխը-նե-րի եւ գե-տե-րի ջը-րե-

րը ա—նուչ համ ու—նին , ոչ հո—տած են
 եւ ոչ ա—ղի են : Ա—մէն խը—միչք—նե—
 րից լա—ւը եւ օգ—տա—կա—րը ջուրն
 է եւ մա—նա—ւանդ էն ջու—րը , որ սրբ
 է եւ խո—տակ :

ԳՊԾ 45.

Խը—մե—լու հա—մար մենք ջը—րից սա—
 ւա—հի գործ ենք ա—ծում գի—նի : Ես
 գի—տեմ գի—նին ին—չից են շի—նում : Իմ
 հայ—րը ինձ ա—սաւ , թէ գի—նին շի—նում
 են խա—ղո—ղից : Խա—ղո—ղը գուրս է գա—
 լիս բա—ղե—րում : Երբ որ խա—ղո—ղը
 հաս—նում է , բաղ ման—չին քա—ղում է
 ճու—թե—րը : Սպի—տակ խա—ղո—ղի ճու—
 թե—րը ջուկ է մօտ ա—նում , կար—միր խա—
 ղո—ղի ճու—թե—րը ջուկ : Խա—ղո—ղը ա—
 ծում են հրն—ձա—նի մէջ : Հրն—ձա—նը
 մէկ եր—կար ու խո—րը նաւ է , որը որ
 զը—րած է մա—ռա—նի մէջ : Մա—ռա—

նու—մը հըն—ձա—նից սա—ւա—հի կանն կա—
 րաս—ներ, ո—րոնք թա—ղած են հո—ղի մէջ :
 Բաղ—ման—չին, երբ որ խա—ղո—ղը ա—
 ծում է հըն—ձա—նը , ի—բա ոտ—նե—րը
 լաւ լը—ուա—նում է , կանգ—նում է հըն—
 ձա—նի մէջ եւ ոտ—նե—րով տը—րո—րում
 է խա—ղո—ղի ճու—թե—րը : Երբ որ ճու—
 թե—րը լաւ տը—րոր—վում են , բաղ—ման—
 չին հըն—ձա—նից ներ—քեւ է դա—լիս :
 Հըն—ձա—նը ու—նէ մէկ պըս—տիկ ծակ,
 ո—րի մի—ջո—գը անց է կե—նում խա—
 ղո—ղի ջու—րը եւ թափ—վում է կա—րա—
 սը : Կն—պէս կա—րաս—ներ կան , ո—րոնց
 մէջ մըտ—նում է եր—կու հա—րիւր եւ
 ե—րեք հա—րիւր թուն—գի գի—նի : Խա—
 ղո—ղի ջու—րը , որ մտն է ըլ—նում կա—
 րա—սի մէջ շատ քաղ—ցըր է ըլ—նում ,
 նը—րա ա—նու—նը է մա—ճար : Երբ որ
 մէկ ա—մի—սը անց է կե—նում , մա—ճա—

ըր դառ-նում է գի-նի : Եթէ ու-զում
 են կար-միր գի-նի շի-նել, սպի-տակ
 գի-նու մէջ կա-րաս-նե-րում ա-ծում
 են կար-միր սլը-տուղ, ո-րով սպի-տակ
 գի-նին կար-մը-րում է եւ դառ-նում
 է կար-միր գի-նի :

ԳՆՍ 46.

Ա-ռա-ւօ-տը, երբ որ լու-սա-նում է,
 եր-կըն-քու-մը ե-րե-վում է ա-րե-
 դա-կը: Քայց ամ-պոտ օ-րը ա-րե-դա-
 կը չէ ե-րե-վում: Ա-մա-ռը, երբ որ եր-
 կին-քը ամ-պում է, դա-լիս է ան-ձրեւ:

Ե-թէ ան-ձրե-ւր շատ մեծ է ըլ-նում,
 նր-րան տ-սում ենք օ-ղող կամ հե-ղեղ:
Ա-մա-ռը ան-ձրե-ւի ժա-մա-նա-կը
 ամ-պը դո-ւում է եւ պէծ-պը-ծի է
 տա-լիս: **Է**ն ժա-մա-նա-կը ես շատ
 վա-խե-նում եմ, շու տով գը-նում եմ
 տուն իմ մօր մօտ: **Չ**ը-մե-ռը ան-ձրեւ
 չէ գա-լիս, այլ մի-այն ձիւն է գա-լիս:
Ես տե-սել եմ ձիւ-նը: **Է**ս թըղ-թից
 ա-ւե-լի սպի-տակ է: **Չ**իւ-նը շատ սա-
 ուն է: **Չ**իւ-նը, երբ որ հալ-վում է,
 դառ-նում է ջուր եւ քու-չե-քու-մը շատ
 ցեխ է ըլ-նում: **Ա**-մառ-ուան ցե-խը
 շու-տով է ցա-մա-քում, բայց ձը-մեռ-
 վա-նը ուշ. էն-դ ուր հա-մար որ ա-մա-
 ուր շոգ է եւ ձը-մե-ռը ցուրտ է: **Ե**րբ
 որ լու-սա-նում է, մեր տա-նը ա-մէն-
 քը վեր են կե-նում գո-ղեն-քից, ես էլ
 շու-տով զար-թում եմ ու գո-ղեն-քի-

ցըս վեր եմ թըռ-չում: Իմ հայ-րը ա-
սու, շատ եր-կար քը-նե-լը ա-ուող-
ջու-թեանն հա-մար շատ-վը-նաս է: Կ-
տուր հա-մար էլ ես դեռ ա-րե-գա-
կը չը-դուրս ե-կած վեր եմ կե-նում:

ԳՆԾ 46.

Գ-դեն-քի-ցըս որ վեր եմ կե-նում
թէ չէ, շու-տով ե-րե-սըս լը-ուա-
նում եմ: Ե-րե-սըս լը-ուա-նա-լու
ժա-մա-նա-կը, քին-թըս սըր-բում
եմ, ա-կանջ-նե-րըս իս-տա-կում եմ,
յե-տոյ մա-զե-րըս թըր-ջում: Ե-րե-
սըս լը-ուա-նա-լուց յե-տոյ, ե-րես-

սրբ-բի-չով սրբ-բում եմ ե-րե-սրս եւ
 ձեռ-նե-րքս : Թ-րբ-չած մա-ւե-րքս
 սանդ-բում եմ , քա-նի որ թայ է : Յե-
 տայ հազ-նում եմ շո-րե-րքս , բայց հազ-
 նե-լուց ա-ռաջ թափ եմ տա-լի , որ վրէժ
 նլա-տած թո-ղը վէր գայ : Երբ որ շո-
 րե-րքս հա-գայ սրբ-ծայ , զը-նում եմ
 պատ-կե-րի ա-ռա-ջը եւ ա-ղօթք եմ
 ա-նում : Իմ սի-րե-լի մայ-րը էս ա-
 ղօթ-քը սոր-վե-ցրուց ինձ : Ա-ռաջ ա-
 սում եմ ե-րե-սրս խա-չա-կըն-քե-լով .
 « Յա-նուն Հօր եւ Ար-դւոյ եւ Հո-գւոյն
 Սրբ-բոյ ա-մէն » : Էս խօս-քե-րը , ե-
 րեք ան-գամ ա-սե-լուց յե-տոյ , ա-սում
 եմ : « Հայր մեր որ յեր-կի-նքս ես . սուրբ
 ե-ղի-ցի ա-նուն քո : Ե-կես-ցէ ար-
 քա-յու-թիւն քո , ե-ղի-ցին կամք քո ,
 որ-պէս յեր-կի-նքս եւ յեր-կրի : Չհայ
 մեր հա-նա-սխա-ղօրդ տա-լի մեզ այ-սօր
 ե թող մեզ ըզ-պար-տիս մեր , որ-պէս

եւ մեր թո՛ղումք մե՛րոց պարտապա-
 նաց : Եւ մի տա՛նիր ըզմեզ ի փոր-
 ձու՛թիւն , այլ փրորկեա՛ ըզմեզ ի շա-
 րէ : Չիքո՛ւտարքա՛յու՛թիւն եւ զօրու-
 թիւն եւ փառք յա՛ւիտեա՛նրս ա՛մէն , :
 Իմ մայրը ինձ ա՛սառ թէ էս ա՛ղօթ-
 քի ա՛նու՛նըն է Տէ՛րու՛նա՛կան ա՛-
 ղօթք : Էս ա՛ղօթքը սոր՛վեցրել է
 մարդկանց Յիսուս Քրիստոսը , ո՛ր-
 րը որ մեր Ստեղծողն է : Ես ստեղ-
 ծել է ինձ , իմ հօրը , իմ մօրը , իմ եղ-
 բայնե՛րին , իմ քոյրե՛րին , իմ ընկեր-
 նե՛րին եւ սող աշխարհքը :

Երբ որ ա-ղօթ-քը վեր-ջայ-նում եմ ,
 ե-րեք ան-գամ ծու-նըր եմ գը-նում :
 յե-տոյ գը-նում եմ իմ մօր մօտ , ա-սում
 եմ նը-րան . յի-րա-րի լոյս իմ սի-րե-լի
 մայր⁴⁴ եւ ձեռ-քը համ-բու-րում եմ :
 Յե-տոյ քիչ հայտու դա-նիր եմ ու-տում ,
 գըր-քե-րըս դար-սում եմ հար-գէն , ու
 շու-տով գը-նում եմ ու-սում-նա-րան :
 Իմ պա-տիկ եղ-բայրն էլ դա-լիս է ինձ
 հետ : Ես իմ եղ-բօ-րը շատ սի-րում եմ :
 Ես եւ նա մէկ հօր ու մօր որ-դիք ենք ,
 յաս նայ շենք սի-րի մէ-կըս-մէ-կու :
 Ե-թէ նա ի-րա դա-սը չէ գի-տե-նում ,
 ես սոր-վե-ցնում եմ նը-րան : Ա-սում-
 նա-րա-նու-մը երբ որ դա-լիս է մեր
 վար-ժա-պե-տը , մենք վէր ենք կե-նում
 մեր տե-ղե-րից և էս ա-ղօթքն ենք ա-սում
 « Ա-մե-նա-բա-րի Ա-ս-տուած ա-ռա-
 քեան առ մեզ ըզ-ջար-հրս Հ-ս-գուոյդ Ար-

բոյ , ի մա-տա-կա-րա-րեւ եւ ի կապ-
 դու-րեւ ըզ-դօ-րու-թիւ-նքս հո-գւոյ
 մե-րոց : Ար-պէս զի մեք հե-տե-ւե-լով
 ուս-մանց ա-ւան-դե-րոց մեզ , զար-
 գաս-ցար Քեղ Ստեղ-ծո-ղիդ մե-րում
 'ի փա-ռքս եւ ի մը-խի-թա-րու-թիւն
 ծը-նա-ղոց մե-րոց եւ յօ-գուտ Ե-
 կե-ցոյ եւ Հոյ-րե-նեաց , : Ա-ղօթ-
 քք ա-սում ենք մենք հեր-թով . մէկ օր
 ես եմ ա-սում , միւս օր իմ ըն-կե-րը
 յե-տոյ միւ-սը եւ յե-տոյ ու-րիշ-նե-
 ըն :

Գ.Ս.Ս. 48.

Ա-ղօթ-քք ա-սե-լուց յե-տոյ նրա-սում
 ենք մեք տե-ղե-րը հան-դարտ : Ինչ

որ աստուած է իմ պատուելի վար-
 ժապետաց, եւ ուշադրութիւնս
 ասկանջ եմ աստուած: Նա լաւ լաւ պատ-
 մութիւնսն է աստուած մեզ, եւ նը-
 քան սիրում եմ եւ պատիւ եմ տալիս:
Ե-թէ իմ վարժապետին տեսնում
 եմ քուցումը, եւ գըղաւթներ եմ
 կաշնում եւ գըղաւթս եմ տալիս: **Ե**
 էն ժամանակն եմ պատուախան
 տալիս իմ վարժապետին, երբ որ
 նա ինձ է հարցընում: Բայց եթէ նա
 հարցընում է իմ ընկերներին, եւ
 հանդարտ նրատած եմ իմ տեղը եւ
 լըսում եմ: **Ս**-ուանց իմ վարժա-
 պետի հրամանն, դուրս չեմ գընում:
Երբ որ ուզում եմ դուրս գընալ ջուր
 խորմելու, վարժապետիցըս հրա-
 մանս եմ վէր կաշնում եւ յետոյ դուրս
 գընում: **Գ**ուր-որ շատ ժամանակ
 չեմ մընում, կարեւրի է դուրս-որ էլ լած

Ժ ա — մ ա — ն ա — կ լ ը , վ ա թ — ժ ա — պ ե — տ ը մ է կ ը
 հ ա թ — կ ա — տ ը բ ա ն ն ա — մ է : Ե ն — դ ու ը հ ա —
 մ ա թ շ ու — ս ա լ գ ը — ն ու մ ե մ եւ ն ը ս — տ ու մ
 ի մ տ ե — դ ը : Ե — թ է ի մ վ ա թ — ժ ա — պ ե — տ ը
 ա — ս ու մ է մ է կ մ ա թ — դ ու , կ ա մ ծ ո — վ ի ,
 կ ա մ գ ե — տ ի եւ կ ա մ ք ա — դ ա — ք ի ա — ն ու ն ,
 ես չ ը — մ ու — ու ա — ն ա — լ ու հ ա — մ ա թ գ ը — ը ու մ
 ե մ է ն ա — ն ու ն — ն ե — ը ը մ է կ վ ո — ք ը ք տ ե ս —
 թ ա — կ ու մ , որ ա — մ է ն օ թ ս ա — ն ու մ ե մ ու —
 ա ու մ — ն ա — թ ա — ն ը : Ե — թ է մ է կ ու — թ ի շ
 մ ա թ ղ գ ա — վ ի ս է մ ե թ ու — ս ու մ — ն ա — թ ա —
 ն ը , մ ե ն ք ա — մ է ն — ք ը ս վ է ը ե ն ք կ ե — ն ու մ ,
 եւ մ ի ն — ջ լ է — կ ա ծ մ ա թ — գ ը մ ե ղ հ թ ա —
 մ ա ն չ ը — ս ա յ ն ը ս — տ ե — լ ու , մ ե ն ք շ ե ն ք ն ը ս —
 տ ու մ : Գ ա — ս ի ժ ա մ ա — ն ա — կ ը ե ս շ ե մ
 խ օ — ս ու մ ի մ ը ն — կ ե ը — ն ե — թ ի հ ե տ ե ո ջ
 ծ ի — ծ ա — դ ու մ ե մ : Ե ս գ ի — տ ե մ որ ս որ —
 վ ե — լ ը ի — թ ա ժ ա — մ ա — ն ա լ ի ու — ն է ե խ ա —
 դ ա — լ ը ի — թ ա ժ ա — մ ա — ն ա — կ ը :

ԳՍԾ 49.

Երբ որ պըր-ծը-նում ենք կար-դա-լը ,
մենք վէր ենք կե-նում և ա-սում ենք էս
ա-ղօթ-քը : « Գո-հա-նամք ըզ-քէն Ա-
րա-րիչ , դի ար-ժա-նի ա-րա-րեք ըզ-
մեզ շնոր-հաց քոց ըն-դու-նե-լու-թեան
ուա-մա-նըս : Օրհ-նեա՛ ըզ-մե-ծա-ւո-
րըս , ըզ-ծը-նո-ղըս եւ զու-սու-ցի-չըս
մեր , որք ա-ռաջ-նոր-դեն մեզ ի գի-
տու-թիւն բա-րու-թեան , եւ տուր մեզ
ըզ-կա-րո-ղու-թիւն ի շա-րու-նա-կու-
թիւն ուա-մա-նըս այ-սո-րիկ , : Յե-տոյ
վար-ժա-պե-տը ար-ձա-կում է մեզ :
Իմ եւ իմ եղ-բօր գըր-քե-րը դար-սում
եմ հար-գէն եւ մի-ա-սին դը-նում ենք

տուն : Տուն որ հասնում ենք , ճաշի
 ժա՛մա՛նա՛կըն է բլ՛նում : Սեղա՛նի
 վը՛րայ նրա՛տում են իմ հայ՛րը , իմ մայ՛րը ,
 իմ մեծ եղ՛բայր՛նե՛րը և քու՛րե՛րը ,
 յե՛տոյ ես եւ իմ պըս՛տիկ եղ՛բայր՛ը
 գը՛նում ենք , նրա՛տում մեր տե՛ղե՛րը :
 Հայ ու՛տե՛լուց ա՛ռաջ ա՛տում
 եմ ես էս ա՛ղօթ՛քը : ,, Ս. Ջ. ք ա՛մե՛նե՛ց
 ցուն ի քեզ Տէր յու՛սան և դու տաս նո՛ցա
 կե՛րա՛կուր ի ժա՛մու : Բա՛նաս
 ըզ՛ձե՛ւրն քո , եւ լը՛ցու՛ցա՛նես զա՛մե՛նե՛ս
 սե՛ան քաղց՛րու՛թեամբ կա՛մօք
 քովք : Ճա՛շա՛կես՛ցուք խա՛ղա՛ղու՛թեամբ ,
 օրհ՛նեսալ է Տէր ի պար՛գե՛ւրս
 իւր ա՛մէն՛ :

Ու՛տե՛լու ժա՛մա՛նա՛կը հա՛ցը ակ՛ռէք՛նե՛րով
 շեմ կը՛ծում , այլ ձեռ՛նե՛րով
 կամ դա՛նա՛կով եմ կըսո՛ւմ :
 Աե՛րա՛կուրը ե՛թէ շատ տաք է բլ՛նում ,
 ես շեմ վը՛շում նը՛րա վը՛րայ ,

էն—դուր որ կա—րե—լի է փը—չե—լու ժա—
 մա—նա—կը թու—քըս ընկ—նի մէ—ջը : Արե—
 րա—կու—րը ես ձեռ—նե—րով շեմ ու—տում
 այլ գը—գա—լով , շան—գա—լով եւ դա—
 նա—կով : Աւ—տե—լու ժա—մա—նա—կը
 մեծ մեծ թի—քէք շեմ դը—նում բե—րա—
 նրա , էն—դուր որ թը—չե—րըս կը—ուռ—
 շին եւ գըթ—ուա—րու—թիւ—նով կը—ծա—
 մամ թի—քէն : Մին—չև մէկ թի—քէն շեմ
 կուլ տա—լի , ու—րիշ թի—քայ շեմ դը—նում
 բե—րա—նրա , եւ ու—տե—լու ժա—մա—նա—
 կը էն—պէս եմ ծա—մում , որ ո—չով չէ ի—
 մա—նում իմ ծա—մե—լու ձայ—նը : Թէ
 մի—սը եւ թէ ու—րիշ բա—նը շեմ թա—
 թա—խում ա—ղա—մա—նի մէջ : Ա—դը վէր
 եմ տու—նում դա—նա—կի ծէ—րով եւ ա—
 ծում եմ մը—սի վը—րայ : Ե—թէ բե—րա—
 նի—ցըս բան պէտք է հա—նեմ , շեմ դէն գը—
 ցում սե—ղա—նի վրայ , այլ էն—պէս կա—
 մայ կա—մայ դը—նում եմ թէփի—շու վրայ

որ ոչ ոք չէ իմանում և ոչ տեսնում :
 Պարտադրանքներ և ձեռնարկներ լեզուով
 կամ ձեռնարկով և կամ սուսփրով չեմ
 սրբաբան . շատ ամօթ է էս բանը :
 Չանգալի ծէրով չեմ քրչփոբում
 ակուքներ , գիտեմ էս բանը
 ինձ վրնաս է : Ակուքներ կը
 ցուին և լընտերքներ կը արնտտ
 ուեն : Թէ խըմեղու առաջ եւ թէ խը
 մեղուց յետոյ , բերանը սրբաբան
 եմ եւ եթէ բերանում մըս բան կայ ,
 գիտնե չեմ խըմում : Անպէս ըզգու
 շութիւնով եմ խըմում , որ գիտնե
 չը վերթափուի շարերիս վրայ :

Երբ որ հաց ուտե—լը պըր—ծը—նում ենք,
 մենք վեր ենք կե—նում մեր տե—ղե—րի—
 ցը և ես ա—սում եմ էս ա—ղօթ—քը : «Տէր
 Յի—սուս լը—ցաք ի բա—րու—թեանց քոյ :
 Տա—ցուք դո—հու—թի ն Տեա—ռին Աս—
 տու—ծոյ մե—րոյ՝ Հօր եւ Որ—դւոյ եւ Հո—
 դւոյն սրբ—բոյ : Լի—ու—թիւն սե—ղա—
 նոյս ան—հատ եւ ան—նը—ուսով ա—րաս—
 ցէ Քրիս—տոս Աս—տուս ծ մեր , որ
 բը—մեզ կե—րա—կրեաց : Նը—մա փառք
 յա—ւի—տեա—նրս ա—մէն , : Ա—ղօթք ա—
 սե—լոց յե—տոյ , համ—բու—րում եմ իմ
 հօր եւ իմ մօր ձեռ—նե—րը , իսկ իմ մեծ
 եղ—բայ—նե—րին եւ քու—րե—րին համ—
 բու—րում եմ ե—րե—սին : Ճա—շխոյ յե—
 տոյ ձեռ—նե—րըս իս—տակ լը—ուսա—նում
 եմ , յե—տոյ դը—նում եմ իսա—ղս—ւս :
 Ես , իմ եղ—բայր—նե—րը եւ քու—րե—րը
 մի—ա—սին ենք իսա—ղում : Ետտ շուտ շուտ

ջեմ վաղ-վը-զում, որ չը վէր ընկ-նեմ եւ
 կամ ո-տըս չը-կատ-րեմ եւ կամ գը-լու-
 խոս: Էն-պէս տեղ ջեմ խա-զում, որ վէր
 ընկ-նե-լու տեղ լի-նի: Աը-տու-րի վը-
 րայ եւ գե-տի ա-վու-մը, ես խա-կի ջեմ
 խա-զում այլ միշտ խազում եմ մեր բա-
 կու-մը: Ճա-չից յե-տոյ մէկ սա-հաթ
 խա-ղա-լուց յե-տոյ, գը-նում եմ տուն եւ
 գը-րում եմ դա-սըս: Գը-րե-լու ժա-
 մա-նա-կը, հան-դարա նըս-տում եմ սե-
 դո-նի մատ: Ե-թէ գը-րի-չըս լաւ չէ
 գը-րում, ես խըն-դրում եմ իմ մեծ եղ-
 բօ-լը, որ նա կըտ-րէ իմ գը-րի-չը:
 Գը-րում եմ շատ կա-մաց կա-մաց, մէկ
 սա-հաթ ժա-մա-նակ ու-նիմ գը-րե-
 լու հա-մար եւ էն էլ մէկ ե-րեա պէտք է
 գը-րեմ: Երբ որ շտա-պե-լով ջեմ գը-
 րում, վար-ժա-պե-տըս ինձ գո-վում է:
 Թա-նա-քը շատ լղ-գու-շու-թիւ-նով
 եմ գործ ա-ծում, աշ-խա-տում եմ որ

գըր-քե-րիս վը-րոյ , կամ տես-րոս-
կիս վը-րոյ չը-կա-թա-ցնեմ եւ կամ
չո-րե-րըս եւ ձեռ-նե-րըս չը-կեղ-տո-
տեմ : Գը-քե-րայ յե-տոյ ժո-ղո-վում
եմ գըր-քե-րըս , դար-սում եմ հար-գէն
եւ իմ եղ-բօր հետ մի-տ-սին , գը-նում
ենք ու-սում նա-րան :

ԴԱՍ 51

Հա-չից յե-տոյ մեր ու-սում նա-րա-
նը ու-րիշ վար-ժա-պետ է գա-լիս , նա
մեզ գը-րել է սոր-վե-ցնում : Երբ ուր
ի-րի-կուան զան-գակ-նե-րը խը-փում
են , իմ պա-տուե-լի վար-ժա-պե-տը
տա-նում է մեզ ե-կե-ղե-ցի : Կար-

5645

դով կանգ—նեց—նում է մեզ, որ ու—րիշ տը—
 դէրք չը—խառ—նը—ուին մեզ հետ : Իմ
 վար—ժա—պե—տը ինձ ա—սել է , որ ե—
 կե—ղե—ցին Աս—տու—ծոյ տուն է , էն—
 դուր հա—մար էլ ես ե—կե—ղե—ցու—մը
 հան—դարտ եմ կանգ—նում , ո—չո—վի հետ
 չեմ խօ—սում եւեջ ծի—ծա—ղում : Աս—
 տու—ծոյ տա—նը ինչ—պէս կա—քե—լի է
 ծի—ծա—ղիլ . Աս—տուած կը—բար—կա—
 նայ ինձ վրայ : Ե—կե—ղե—ցու—մը տէր—
 տէր—նե—րը , սար—կա—ւազ—նե—րը եւ
 տի—րա—ցու—նե—րը ա—ղօթք են ա—նում
 մարդ—կանց հա—մար , կրնգ—ղե—րանց
 հա—մար եւ ե—րե—խանց հա—մար : Ինձ
 հա—մար էլ են ա—ղօթք ա—նում նը—րանք :
 Խընդ—բում են Աս—տու—ծուց , որ ա—
 մեն—քին Նա շատ կեանք ու բազ—դա—
 ւո—րու—թիւն տայ : Ես տէր—տէր—նե—
 րին պա—տիւ եմ տա—լիս : Երբ որ նը—
 րանց տեղ—նում եմ ճա—նա—պար—հին ,

դը-դա-կըս վէր եմ առ-նում եւ նը-րանց
 ձեռ-քը համ-բու-րում եմ: Երբ որ բո-
 լոր ա-ղօթք-նե-րը վեր-ջաց-նում են
 տէր-տէր-նե-րը, ես եւ իմ եղ-բայ-ը
 դը-նում ենք տուն:

Հօ-րըս եւ մօ-րըս ձեռ-նե-րը համ-
 բու-րում եմ եւ ա-սում եմ, «ո-ղոր-մի
 Ա-ստուած»: Ես իմ հօ-րը եւ իմ մօ-
 րը շատ սի-րում եմ, նը-րանք էլ են սի-
 րում ինձ: Գի-շե-րը մէկ քա-նի ան-
 դամ կար-դում եմ իմ դա-սը եւ փո-քըր
 եղ-բօ-րըս էլ սոր վեց-նում եմ ի-րա
 դա-սը, եթէ չը-գի-տէ եւ կամ դըժ-
 ուա-բու-թիւ-նով է սոր-վում:

ԳՍԾ 52.

Երբ որ ի-րի-կնա-հա-ցը ու-սում ենք

պըր-ծը-նում ենք , ես ա-ղօթք եմ ա-
 նում : Իմ հայ-րը այս ա-ղօթ-քը սոր-
 վե-ցրուց ինձ , որ ա-սում եմ ես քը-
 նե-լուց ա-ռաջ : ,,Տէր Աս-տուած մեր՝
 դու պա-հեա՛ ըզ-մեզ ի գի-շե-րիս յայս-
 միկ եւ յա-մե-նայն ժա-մա-նա-կի :
 Ընդ սուրբ եր-կիւզ քո բե-ւե-ռեալ պա-
 հեա՛ ըզ-մի-տըս եւ ըզ-խոր-հուր-դըս
 մեր : Ար-պէս գի յա-մե-նայն ժամ քեւ
 պահ-պա-նեալ լի-ցուք յո-րո-գայ-թից
 թըշ-նա-մայն : Եւ քեզ հան-ցուք զօրհ-
 նու-թիւն եւ ըզ-վա-ռըս Հօր եւ Ար-
 դայ եւ Հօ-գայն սըր-բոյ այ-ժամ եւ
 միշտ յա-ւի-տեա-նըս ա-մէն , : Էս ա-
 ղօթ-քի ա-սե-լուց յե-տոյ , գը-նում
 եմ իմ հօրն ու մօր մօտ , համ-բու-րում
 եմ նը-րանց ձեռ-նե-րը եւ ա-սում եմ
 ,,բա-րի գի-շեր իմ սի-րե-լի ծը-նուղ-
 ներ : Իմ հայ-րըն ու մայ-րըն էլ համ-
 բու-րում են ե-րե-սըս եւ ա-սում են

«ձեզ լոյս բա-րի մեր սի-րե-լի դա-
 ւակ» : **Ե**ր-կու շաբ-թի , ե-րեք շաբ-
 թի , չո-րեք-շաբ-թի , հինգ-շաբ-թի ,
 ուր-բաթ եւ շա-բաթ ես գը-նում եմ
 ու-սում-նա-րան եւ սո-վո-րում եմ իմ
 դա-սե-րը : **Բայց** կի-րա-կի օ-րը ու-
 սում-նա-րան չեմ գը-նում : **Է**ն օ-րը
Աս-տու-ծու օր է , էն-դուր հա-մար էլ
 ա-մէն-քը հան-գըո-տա-նում են : **Ա**-
 շա-կեր-տը , չէ գը-նում սոր-վե-լու ,
 վար-ժա-պե-տը չէ գը-նում դաս տա-
 լու : **Ա**ր-հես-տա-ւոր-նե-րը չեն գը-
 նում ի-րանց դու-քա-նը , այլ կող-պում
 են նը-րանք ի-րանց դու-քան-նե-րը :
Իմ հայ-րն էլ կող-պում է ի-րա դու-
 քա-նը : **Ա**յի-րա-կի օ-րե-րը իմ հայ-
 րը տա-նում է ինձ ե-կե-ղե-ցի : **Է**ն
 օ-րը շատ մար-դիկ են ըլ-նում ո-կե-
 ղե-ցու-մը : **Ե**-կե-ղե-ցու-մը ես միշտ
 կանգ-նում եմ իմ հօր ա-ռա-ջը : **Ի**մ

ընդ-կեր-նե-րին էլ, որ տես-նում եմ ե-
 կե-ղե-ցու-մը, չեմ գը-նում նը-րանց
 հետ: Իմ հայ-րը ե-կե-ղե-ցու-մը ծու-
 նըր է գը-նում, ես էլ ծու-նըր եմ գը-
 նում եւ իմ գի-տե-ցած ա-ղօթ-քներն
 եմ ա-սում: Ե-կե-ղե-ցուց, երբ որ
 դուրս եմ գա-լիս, գը-ռա-նը տես-նում
 եմ աղ-քատ-ներ: Իմ հօ-րըս խընդ-
 րում եմ, որ ինձ սեւ փող տայ: Էն սեւ
 փո-ղը տա-լիս եմ աղ-քատ-նե-րին:
 Նը-րանք շատ օրհ-նում են ինձ, եւ ես
 շատ ու-րա-խա-նում եմ:

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻՑ

ԱՐԱՄ—ԵՐԳ

Մեր քաջ Հայոց զօրութիւն, } Զ անդամ
Վեր կացէք, ասաց Արամ .

Առաջեաւ բացէք նըշան,
Գնանք Հայ լեզուն տարածենք .

Ո՛հ Արամ, Արամ, Արամ,

Ո՞վ չըզխտէ Հայերէն,

Ո՛չ ճանաչէ նա զօրէն :

Որ բանիւ Հայոց արար

Այս մեծ աշխարհ մեզ համար :

Ո՛հ Արամ, Արամ, Արամ :

Ի ծովէ մինչեւ ի ծով

Թող խօսին Հայ բառերով .

Ներհակողին նիւլակով

Յուցէք ո՛հ, ասաց Արամ :

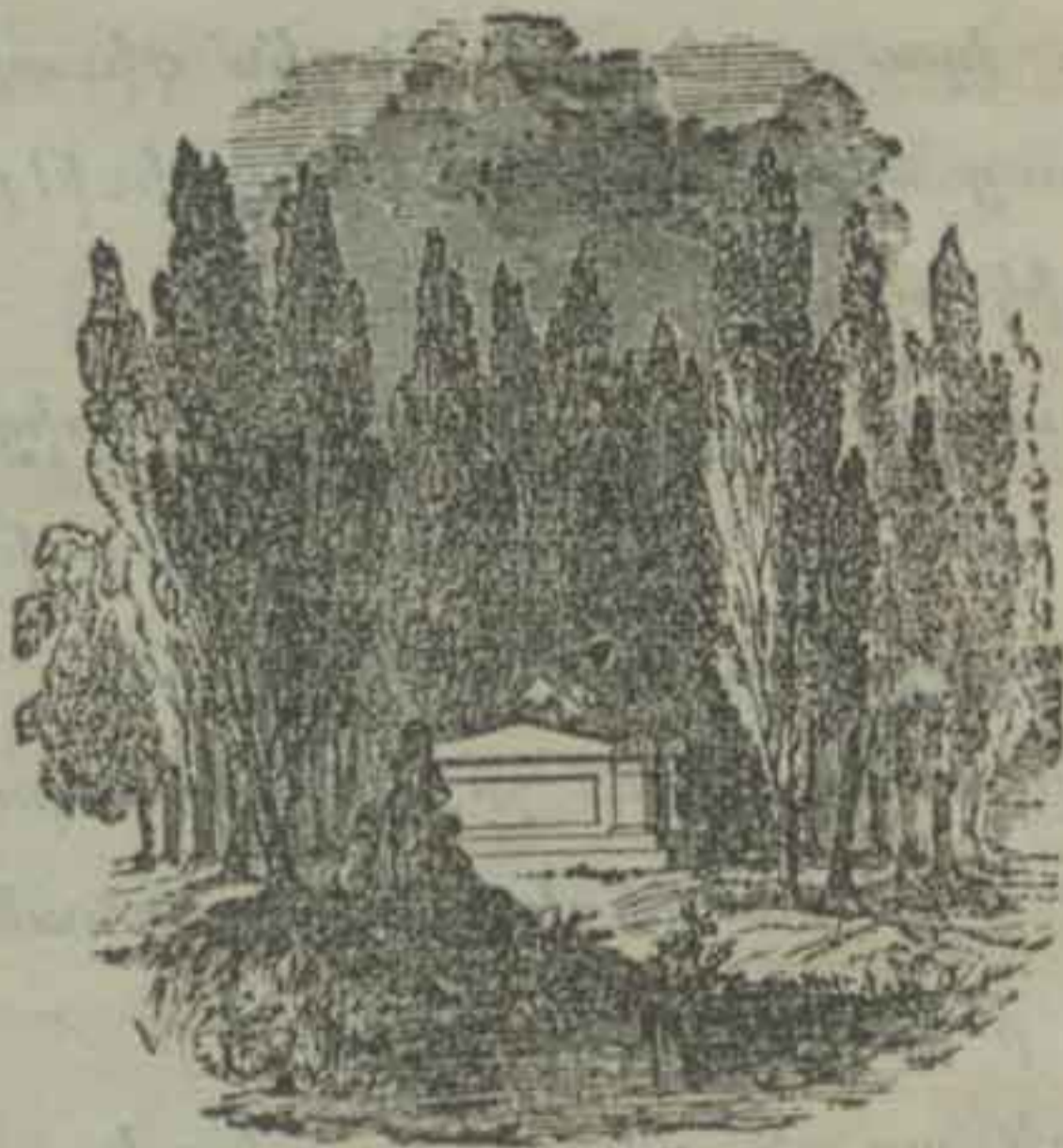
Ո՛հ Արամ, Արամ, Արամ :

ԵՐԿՈՒ ՔՈՅԻ՝

Մեշնից շատ առաջ կար մի թագաւոր՝
 Հոգւով դեռ արի, դըլխով ալեւոր՝
 Մեծ ծով էր պատել նորա աշխարհը՝
 Ուկի ասացին գիտունք այն դարը:
 Ունէր նա երկու մատղահաս աղջիկ, —
 Մինը խիստ սգեղ, միւսը դեղեցիկ՝
 Մի օր արդեղը ասաց միւսին՝
 „Երթանք ծովի ափ, քուրիկ միասին:“
 Սիրունը գընաց առաջից արքաում,
 Տղեղը եանից ոխ պահած սըրտում,
 Հազիւ թէ ծովի ափին էր հասած՝
 Իր սիրուն քրոջը դըւարեց նա ցած:
 Կանչեց կիսամեռ սիրունը ջրբից՝
 — „Քուրիկ իմ, քուրիկ՝ փրօկէ՛ ինձ մահից՝
 Ես ունիմ տանը դեղեցիկ մանեակ,
 Ա՛ռ, էն քեզ լինի, պարդեէ՛ ինձ կեանք:“ —
 „էն առանց քեզ — էլ կարող եմ ստանալ,
 Ինձնից փրկու թ իւն դու բնաւ մի՛ յուսալ:“
 — „Քուրիկ՝ թէ այդ — էլ քեզ է՛ բաւական,
 Ալ տամ չեզ ուկի պըսակ պատուական:“ —

— «Քուրիկ՝ յի՛ թու՛նիլ դու ինձ անտերունչ,
 քեզ սիրուն փեսաս կրտամ անարտունջ:» —
 Տղեղի սիրտը դարձել էր ժէռ քար,
 Քրք խնդիրքը թողեց անկատար:
 Ձկներսը ծովը ձղեց մեծ ուռկան,
 Բրունեց մարմինը սիրուն աղջրկան,
 Ջրբիլը հանեց, դրբեց ափի մօտ:
 Շատ ծաղիկ ցանեց վարեն ու շատ խոտ:
 Մի աշուղ անցաւ, տեսաւ աղջրկան,
 Լացեց ու առաւ դրբեց ուսի վրան,
 Տարաւ իրա տուն այդ անգին զլուտը,
 Զորացուց նորա մարմնոյ դիմի հիւթը,
 Գեղեցիկ տաւ իղ շինեց սակերից,
 Քաղցրաձայն լարեր հիւսեց մաշերից:
 Արբ որ ամէն բան պատրաստեց կարգին՝
 Գնաց արքունիք տաւ իղը ձեռքին,
 Արբ մրտաւ դահլիճ շրքեղ զարդարած,
 Տեսաւ տրդեղին փեսի մօտ կանդնած,
 Բացեց բերանը, լարերին խրվեց,
 Հիւրերի առաջ քաղցրաձան երգեց,
 «Հընչէ՛, իմ տաւ իղ, հընչէ՛ համարձակ,
 «Հարագատ քոյրըս խըլեց իմ սրտակ»

„Արսէ՛ իմ ծնող, լըսէ՛ սիրական,
 „Հարազատ քոյրըս խըլեց իմ փեսան,
 „Արսէ՛ ժողովուրդ, լըսէ՛ անխռով,
 „Հարազատ քոյրըս գըլորեց ինձ ծով:“
 Միւս օր դահիճք խարոյկ շինեցին,
 Մահապարտ քրոջ մէջը գըլորեցին.
 Հուրը պըլպըլաց, աղջիկը կանչեց՝
 „Իմ մեղաց համար Աստուած ինձ պատժեց:“

ԵՐԳ ՊԱՆԴՈՒԽՅ ՊԱՏԱՆՆԿԻ

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,
 Գու գարնան սիրուն թըռչնակ,
 Գէպի ուր, ինձ ասա,
 Թըռչում ես այդպէս արագ:

Ա՛խ, թըռիւր, ծիծեռնակ,
 Յընած տեղըս Աշտարակ,
 Անդ շինի՛ր քո բունը
 Հայրենի կըտուրի տակ:

Անդ հեռու ալեւոր
 Հայր ունիմ սգաւոր,
 Որ միակ իւր որդուն
 Սպասում է օրէ օր:

Երբ տեսնես դու նորա՝
 Ինձնից շատ բարեւ արա՛,
 Ասա՛, թող նստի լայ
 Իւր անբաղդ որդու վըրայ:

Դու պատմէ՛, թէ ինչպէ՛ս
 Աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
 Միշտ լալով, սղբալով
 Կեանքս մաշուել, եղել կէս:

Ինձ համար ցերեկը
 Մութ է շրջում արեգը,
 Գիշերը թաց աչքիս
 Քունը մօտ չի դալիս:

Ասի՛ր, որ չի բացու ամ
 Թառամեցայ միացամ,
 Ես ծագիկ դեղեցիկ՝
 Հայրենի հողեց զրկամ:

Գե՛հ, սիրուն ծիծեռնակ,
 Հեռացիր, թռի՛ր արագ,
 Գէպ ՚ի Հայոց երկիրը,
 Ծնած անդս—Աշտարակ:

Թ Ի Ֆ Լ Ի Չ Ա Յ

Գ Ի Մ Ն Ա Ջ Ի Ա Յ Ի Հ Ա Յ Ա Շ Ե Կ Ե Բ Տ Ա Յ

Տ Պ Ա Գ Բ Մ Ա Լ Գ Բ Ե Կ Ե Բ

Ա. ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱՆԹԻԻՆՔ Ի ԲԵԹՈՒՇԻՅ ՀԱՄԱՐ
 ապագրեալ թիֆլիզում 1860 թուին: Պարունակում է իրա
 մէջ այս հետևեալ պատմութիւնները: 1) Ահա որքան նշա
 նակութիւն ունի ուսումնասիրութիւնը և ինչպէս զնաոս
 կար է ծուլութիւնը: 2) Տիգրան և Ղայխանէ: 3) Ասորև
 ձու: 4) Բարի խորհուրդներ: 5) Փայտ կարող և նորա կր
 նիկը: Եւ 6) Խելօք և բարեօրտ Առատանդնի մասձմունք
 ները: Գրքոյիը պարունակում է իրա մէջ 85 էրևա զինք
 մէկ մէկ հատի համար է 30 կող: խակ 10 դըրքից աւելի
 գնողի համար, նշանակուած է խրաքանչիւր գրքի հա
 մար 25 կող:

Յ. ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՉՈՒԻ, ապագրեալ թիֆլի
 զում 1861 թուին: Մէկ մէկ գնողի համար գինն է 20 կող:
 խակ առաք օրինակից աւելի դընողի համար գինն է 15 կող: Եւ
 Յանկապողք ունենալ այս գրքերից կարող են իրանց միա
 արկիս հոնակիրտտալ մէկին:

